

stelden we
de voor-
rekend wat
in schikken
school aan
ergaf, door
gevoel te

ezen kunst-
christen,
van al het

later meer-
uikte) was
eerbied
woord, ge-

rs van '80
niet op het
us niet op
e, verloren,

reidsche
zelfstandige
lilleert met

kunst, die
geschiedde
en opzette-
or in zeker
ag verliest),
lijk uit het
lijk de be-
zonder Hol-

lijk of ont-
of roos, of

uiting van
schittering
ppingsgave.
ingsoordeel
k te men-
de zuivere
en invloed
the, in één
ur is, dan
als ik het
te dan de

a herschap-
bedoelt het
lige motie-
Gods vol-
telijk toege-

de heeft de
waar vindt
ger strevin-
de worstelt,
k een hert
heerlijkheid
lijkheid des
n tot vrede
den van de
de genade?
et kunstge-
e oorspron-
evenbeeld
et de kunst
vereldschen

geschie-

tistiek oog-
enaard.

leen om de
, maar ook
de diepte

(rijdmarsch
r het men-
barende en
istproductie
eminentste
con.

brandt, en
in schilder-

ia tragisch
w, weer in

uachris-
leven, poli-

dat ééne;
de christen-

wij bij de
, voor dat
gemaakt!
e ontwikke-
monisch

En ik zie niet in hoe men dit gebrek aan even-
redigheid verontschuldigen kan.

Met het gewone beroep op een tekst: De schatten-
verachtende Mozes, en: Het niet-veleedelen, waar-
van Paulus spreekt in zijn brief aan Corinthen, —
verklaart ge den achterstand en onverschilligheid
niet.

Misschien den achterstand nog eenigszins,
omdat wij numeriek, wat de kunstvermogens
betreft, altijd in de minderheid zijn geweest.

Maar het gebrek aan interesse voor de kunst
vergoelikt ge, met de Schrift in de hand, met
het Schriftbeginsel in uw ziel, nimmer.

De apostel Jakobus zegt (1:18): „Naar zijnen
wil heeft Hij ons gebaard, door het woord der
waarheid, opdat wij zouden zijn [als] eerstelin-
gen zijner schepselen”.

Leg deze spreuk eens dicht bij uw ziel.
Eerstelingen wil hier niet alleen zeggen: het-
geen het eerst, maar hetgeen superieur is. In
de Leidsche vertaling staat het duidelijker: Opdat
wij de keur zijner schepselen zouden
zijn.

Dus op welk gebied gij tot eenige prestatie ge-
roepen wordt, wat gij levert moet de keur van
de arbeidsproductie zijn.

Want in u heeft God de menscheit hersteld.
Vooraan staan, uitblinken, moet ge, ook in de
kunst.

Onze gedichten niet een zwakke nabootsing van
wat de 80-ers schiepen, onze stijl niet een nádoen,
onder inspiratie van het heerlijk literatuurgeluid
aan de overzijde, — maar gij, waar God u de
gaven geeft, en tot inspanning roept, de eerste-
lingen!

Altijd-jagen naar het hoogst bereikbare, en, zoo-
lang ge het edelste niet hebt, u niet tevreden
stellen met hetgeen minder is dan het beste!

Naar dit idealistisch beginsel geoordeeld is er
onder ons op literair gebied reden tot heilige on-
voldaanheid. Onze schuld is niet zoozeer, dat we
niet meer geven en kunnen dan we deden, —
het is nu eenmaal een feit, dat we veel armer
zijn aan artistieke krachten dan „de anderen”, —
maar onze jammer is, dat we onze armoede niet
schrijnend hebben gevoeld, dat we zwak en slap
in onze machteloosheid hebben berust, en geno-
gen namen met wat veelszins minderwaardig was.
Dit is onze schuld, dat we, tot eerstelingen
geroepen, niet om onze achterlijkheid hebben
getreurd.

Maar het begint anders te worden!
We hoorden het nieuwe geluid.

Lente maken kan niemand, maar Gods volk
heeft de belofte des levens, van het volledige
leven.

We zullen er komen, omdat we er zijn.
En dan zullen we pas werkelijk aan den strijd
gaan, dien we tot dusver hebben vermeden.

Door ons schaarsch ontwaken is onze positie
oneindig vermeerderd. De moderne letterkunde, die
ons vóór was, en een groot stuk terrein op ons
heeft veroverd, zullen we moeten waardeeren, voor
zoover ze ons het goede schonk, maar moeten
afweren, zoover wij ze schadelijk achten, en daar
tegenover moeten produceeren wat onder ons het
kunstgevoel bevredigt.

We zullen moeten schiften en tegelijk bouwen,
onzen eigen tempel!

Het is mijn voornemen in de volgende artikelen
deze taak voor de verschillende terreinen eenig-
zins meer, vooral uit opvoedkundig oogpunt, te
belichten.

De volgende onderwerpen hebben we dus nog
aan de orde te stellen:

De letterkunde en het kind.
De letterkunde en de instituten van onderwijs.
De letterkunde en de jongelingsvereniging.
De christen en de openbare leeszaal.
De lectuur in huis.
De roeping der overheid.

B. W.

Correspondentie. — Verblijvende belang-
stelling! — De heer C. Tazelaar zal in deze zelfde
rubriek eenige vervolgartikelen leveren over „Psy-
chologische romankunst”.

E. J. R. uit A. zond een artikel over „de in-
richting onzer catechisatie-lokalen” uit het oogpunt
van bouwkunst.

De heer Joh. Laykenaar Francken zond een
breed artikel, getiteld: „Orgelspel en doel van den
kerkelijken zang”, met de belofte vervolgartikelen
te geven.

Van den heer Warmink te Amsterdam kreeg ik
een uitvoerig artikel over „Vermaak”.

Voor zoover de plaatsruimte het toelaat, zullen
we deze bijdragen gaarne opnemen.

C. J. V. te 's-G. — Dank voor uw hartelijke
waardering. Uw vraag, de artikelen over letter-
kunde in een bundel uit te geven, kan ik nog niet
beantwoorden.

Z. te H. — Op uw vraag hoop ik in een volgend
No. te antwoorden.

N. B. Telkens krijg ik brieven met vragen om
inlichting over een of andere kwestie. Ik verzoek
vriendelijk, dat men, wanneer antwoord verwacht

wordt in persoonlijk schrijven, de beleefd-
heid hebbe frankering in te sluiten. Anders zal
ik zoo vrij zijn niet te antwoorden.

B. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De Gereformeerde Kerken in Centraal-Europa.

III.

De Commissie door de Alliantie aangewezen om
Slovakije, Hongarije, Transsylvanië en Roemenië
te bezoeken, bereikte zich ernstig voor om haar
taak zoo goed mogelijk te kunnen volbrengen. Waar
en door wien zij maar kon worden ingelicht ont-
trent den kerkelijken toestand in Midden-Europa,
tot dien ging zij en daarheen begaf zij zich. In
de eerste plaats dan na haar overtocht naar het
vasteland ging de reis naar Zwitserland. Immers
in den zomer van het vorige jaar werden in het
land alwaar de Volkerenbond zoude vergaderen, drie
grootte vergaderingen belegd. Op die samenkomsten
kon men verwachten, dat ook afgevaardigden zou-
den zijn uit de kerken die de drie Schotten, zich
gereed maakten te bezoeken. Eene groote verras-
sing voor hen in het bijzonder en voor allen in
het gemeen was het treffend groot aantal kerke-
lijke personen uit die landen, alwaar zoozeer werd
geleden tengevolge van den oorlog en meer nog als
gevolg van den wapenstilstand en van den vrede,
door de overwinnaars den overwonnenen gedictieerd.
In de eerste plaats dan reisden zij naar Lausanne,
alwaar de Presbyteriaansche Alliantie haar samen-
komsten hield. Deze vergadering werd door de
leden een groot succes geacht. Schier van alle
deelen der wereld waren vertegenwoordigers der
onderscheiden kerken met presbyteriaal kerksys-
teem hier samengekomen. Ik maakte reeds mel-
ding van den brief aan onze Synode gezonden
door J. R. Fleming, waarin de Alliantie haar inni-
gen spijt te kennen gaf, dat onze kerken zich
niet hadden doen vertegenwoordigen. De Schotsche
afgevaardigde, die ter Synode het woord voerde
en de groeten overbracht van zijn kerk, werd door
de beide scriba's der Synode in zijn hotel begroet;
daarbij waren hij met zijne vrouw vol van wat
door hen genoten was te Lausanne ter vergadering.
Ook zij achtten in groot enthousiasme, dat de sa-
menkomsten alhier een succes waren geweest. Wij
kunnen moeilijk uitspreken of er werkelijk redenen
waren om zoo voldaan en opgetogen te zijn, doch
nemen grif aan dat de leden onzer Commissie re-
denen te over hadden om dankbaar te zijn voor de
schoone gelegenheid, die zij hier hadden om al vast
kennis te maken met zoovele afgevaardigden uit
de landen, die zij gingen bezoeken en daaronder
waren er Czechen en anderen, die hadden gestu-
deerd te Edinburgh. Ik volsta met een te noemen,
mij en Ds C. Lindeboom van Amsterdam persoon-
lijk heel goed bekend, n.l. Prof. Zilka, een man
van middelbaren leeftijd, die gestudeerd heeft te
Weenen, Halle, Edinburgh en Lausanne. Deze Zilka
heeft voor meer dan vijftien jaar ook ons land
bezocht om hier steun te zoeken voor de kleine
Czechische kerken in Bohemen, die ontstaan of
versterkt waren ten gevolge van de „Los van Rome-
beweging”. Ook hem was eigen, wat in het bi-
zonder het geval is met de volken van Slavischen
oorsprong, de gemakelijkheid waarmee zij vreem-
de talen leeren. Nadat wij slechts een paar weken
in Lausanne met hem vriendschappelijk hadden
omgegaan, las hij van ons Prof. Bavinks „Dog-
matiek” met een betrekkelijke gemakelijkheid.

Te Lausanne dan deed de Commissie nog bijtijds
allerlei inlichtingen op, die voor haar bezoek van
het grootste belang waren.

Daarna werd de Alliantie door twee van de drie
leden onzer Commissie vertegenwoordigd op de
reeds door mij genoemde „Faith and Order Con-
ference” te Genève. Wel een bewijs, dat de man-
nen die men gekozen had om de kerken te be-
zoeken van bijzondere betekenis waren. Rev. J.
R. Fleming en Prof. Curtis gingen dan naar Ge-
nève. Prof. Curtis viel de eere te beurt op den
eersten dag de Conferentie te mogen openen met
een toespraak over „de Presbyteriaansche Kerken
en Eenheid”. Nog een derde hoogst belangrijke
vergadering werd door de heeren bijgewoond. In
het heerlijk gelegen St. Beatenberg, boven het Thu-
nermeer, met het gezicht op het machtig panorama
der hoogste bergen van het Berner-Oberland werd
na de staking der vijandelijkheden het tweede con-
gres gehouden van het Wereld Verbond tot de
vordering van Internationale vriendschappelijke be-
trekkingen tusschen de onderscheiden kerken. Daar
ontmoetten zij onder anderen Rev. Dr. Atkinson,
een Congregationalist die pas een reis gemaakt
had naar Transsylvanië als afgevaardigde van de
Algemeene Vergadering van Amerikaansche kerken.
Men kan zich voorstellen van hoe groot belang
deze en dergelijke ontmoetingen voor de Schotsche
heeren waren. Immers, zij zouden Bohemen en Hon-
garije, Zevenbergen en Roemenië bezoeken en de
belangen der verschillende kerken in die landen
waren niet altijd dezelfde. De Czechen en Duit-
schers in Bohemen haben elkaar heel sterk. Eens
was ik in het stedeke Bodenbach in het Noor-

den van Bohemen aan de Elbe tegenover Tetschen
gelegen. In de gelagkamer van een hotel op den hooft-
Schneeberg boven Bodenbach stonden in de venster-
bank een paar collectiebusjes; op het eene stond:
die schielijk geeft, geeft dubbel; op het andere: de
Duitscher kan alleen maar door Duitschers worden
geholpen. De waardin zag dat deze busjes mijn
aandacht trokken. Terwijl ik aan een tafeltje was
gaan zitten om iets te gebruiken, scheen zij de
busjes weggemoffeld te hebben, want toen ik nog
eens weer ging kijken om mij te overtuigen of
ik hier met busjes had te doen, waarin geld werd
verzameld voor de Evangelischen in Bohemen, wa-
ren ze weggelopen. Ik ging daarop naar de waardin
en liet mij over het een en ander inlichten. Dit
ging maar schoorvoetend en schuchter. Daarvan
wilde ik graag meer weten. Weer afgedaald naar
Bodenbach vroeg ik naar de Evangelische kerk.
In een boekhandel in de onmiddellijke nabijheid
van het mooie complex van gebouwen, bestaande
uit een kerkgebouw, een school en flinke pastorie,
wenschte men mij niet in te lichten. Men verwees
mij naar een anderen boekhandel, daar moest ik
maar eens vragen. Zoo kwam ik bij den predikant
terecht, een vriendelijken jongen man, Hans Zit-
telmann; hij had ook ons land bezocht en wist,
nadat ik mij nader bekend had gemaakt, dat ik
dan een „dominee” was, een titel dien iedere vreem-
deling zoo ongemeen vindt dat zij dien gaarne
in het geheugen bewaren. Toen ik hem het een en
ander vertelde van mijn ervaringen in het restau-
rant op den berg, verklaarde hij mij de zaak. De
gérant van dat restaurant was een lid van zijn ge-
meente. De waardin had gemerkt dat ik niet een
Duitscher was en uit vrees van den vreemden
gast te ergeren, had zij die busjes waarschijnlijk
nu een weinig verborgen. Ik had ook een Czech
kunnen zijn! Hij ried mij zelfs af om naar Praag
te gaan, want daar zou men in ieder geval wel
merken, dat ik geen Czech was en dat zou mij
daar weer onaangenaamheden kunnen bezorgen.
Ds Zittelmann deelde mij ook nog mede, dat hij
een kleine dertig gemeentetjes had te verzorgen.

Ook uit de pers kunnen wij genoegzaam op de
hoogte zijn van den rassenhaat in de landen, die
eenmaal het groote Oostenrijk-Hongarije vormden.
De Commissie nu moest de kerken dezer landen
bezoeken en daarom diende zij goed op de hoogte
te zijn van het een en ander. Hun ontmoeting op
de genoemde vergaderingen met onderscheiden man-
nen, die van de kerkelijke en staatkundige verhou-
dingen min of meer op de hoogte waren, was
voor hen van het allerhoogste belang.

Daar kwam nog een bijzonder element bij. De
genoemde groote vergaderingen te Lausanne, Ge-
nève en St. Beatenberg stonden in het teken eener
„eenheidsbeweging”. Vooral bij de laatste was dit
het geval. Het rapport der Commissie zegt daar-
van: „een diepen indruk maakte op ons de oprocht-
heid en ernst van den nieuwen geest die vaart
door de christenheid. Wij gelooven dat door den
broederlijken omgang, die daar was tusschen
Grieksch-orthodoxen, Oud-katholieken, Anglicanen,
Lutherschen, Presbyterianen, Methodistten, Congre-
gationalisten en anderen, een vooruitzicht wordt
geopend op waardiger verhoudingen tusschen ker-
ken en volkeren, die tot nog toe in onderlingen
nijdver leefden of zonder de minste voeling met
elkander te houden, elk hun eigen weg gingen.
In ieder geval, beide te Genève en te St. Beaten-
berg, bleek duidelijk dat het probleem Kerk en
Staat, gesteld als gevolg van het feit dat in vele
landen grootere of kleinere godsdienstige minder-
heden bestaan, ten zeerste de aandacht heeft ge-
trokken van Christenmannen.”

Zulke minderheden hadden hun klachten doen
hooren; zij hadden gesmeekt en geroepen: komf
over en helpt ons. Dien roep was geen gehoor
ontzegd. Op dien roep gingen deze drie Schotten!
En de geest die de atmosfeer in Zwitserland ver-
vulde, bezielde hen om tot heil der klagenden
met al wat in hen was hun opdracht te vervullen.
Zoo gingen zij op reis en hun weg koerste het
eerst naar het Noorden, naar het zoo veel en zoo
lang geplaaide Bohemen.

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Prof. Geesink als recensent

De aanleiding, welke dit onderwerp in onze pers
brengt, is onzen lezers niet onbekend. Ds Rull-
mann, onze specialiteit in het verzamelen van inte-
ressante artikelen, diept uit „Hollandia” een oor-
deel van den ontslapen Sikkal over prof. Geesink
als recensent op.

In een gedachtenwisseling over recensenten
kwam onlangs ook de afgetreden Heraut-recensent
ter sprake. Ze herinnerde ons aan dit juist ge-
troffen kiekje, dat wijlen Ds Sikkal in „Hollandia”
van 25 Januari 1913 gaf:

Een recensie van Prof. Geesink in „De Heraut”,
ja, dat is wat. Dat is in de eerste plaats Prof.
Geesink.

In z'n gezelligheid. In z'n lust-en-onlust. In z'n
spelend waarheid zeggen. In z'n eigen idee-doen.
In z'n humor ook. In z'n goeden of kwaden dag.